

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Pakarinen, Anna

Title: "Meen niin ääri rajoille, että mun pääni hajoilee" : runollisen resilienssin poetiikkaa Cheekin rap-tuotannossa

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat 2024

Rights: CC BY-NC-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Pakarinen, A. (2024). "Meen niin ääri rajoille, että mun pääni hajoilee" : runollisen resilienssin poetiikkaa Cheekin rap-tuotannossa. In S. Isomaa, S. Björninen, M. Hatavara, & N. Jolma (Eds.), Kirjailijapoetiikat : poetiikan näkökulmia kirjailijoiden tuotantoon (pp. 274-297). Suomalaisen kirjallisuuden seura. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia, 1492.
<https://oa.finlit.fi/site/books/e/10.21435/skst.1492/>

”Meen niin ääri rajoille, että mun pääni hajoilee”

Runollisen resilienssin poetiikkaa Cheekin rap-tuotannossa

Anna Pakarinen

 <https://orcid.org/0000-0002-2586-2163>

Tutkin artikkelissani Cheekin rap-sanoitusten poetiikkaa. Cheek eli Jare Tiihonen on suomalainen rap-artisti, joka päätti suomalaisessa populaarikulttuurissa ennen kokemattomaksi kasvaneen ja vahvasti tunteita herättäneen 20-vuotisen artistiuransa vuonna 2018. Ilmiöön on liittynyt myös mittava ja usein ulkostaiteellisiin seikkoihin kohdistuva mediadiskurssi. Artikkelini näkökulmasta kuitenkin ”alus oli sana” eli riimivihko, kynä ja kirjoittaja, jolla on perustava vaikutus suomalaisen räpin poetiikkaan.¹ Omaleimainen tapa rakentaa rap-artistiutta suomalaisessa kontekstissa avasi koko lajille uusia mahdollisuuksia valtavirtaan ja nosti esiin uusia konventioita musiikin ja runouden alueilla. Runouden näkökulmasta globaali rap-genre on ilmaisukeinoiltaan rikas, ja sen potentiaali havainnollistuu myös Cheekin tuotannossa. Lähestyn rap-sanoituksia runoutena ja esitän, että poeettinen eli kirjallisuustieteellisesti ilmaisukeinoihin ja niillä rakentuviin merkityksiin tarkentava lukutapa tuo aineistosta esiin uusia merkitystasoja. Cheekin sanoitusten

1 Suomessa hiphop-kulttuurin musiikista ovat käytössä molemmat kirjoitusasut: *rap* ja *räp*. Käytän artikkelissani pääsääntöisesti muotoa *rap*, koska sille viime vuosina vakiintunut lyhennemääritelmä kuvaa lajia runouden näkökulmasta merkitsevästi (engl. *rhythmically accentuated poetry*).

kirjoittajana Tiihonen on mitä suurimmassa määrin tekijä, jolla on merkitsevä poetiikkansa: sanoittamisen lisäksi hän on esimerkiksi säveltänyt, tuottanut ja esittänyt omia kappaleitaan.

Cheekin viimeisin sooloalbumi *Alpha Omega* julkaistiin vuonna 2015. Tämän jälkeen tuotanto on jatkuvasti pysytellyt Suomen kuunnelluimman musiikin joukossa.² Samaan aikaan rap-tarjonta on laajentunut paljon: mitä moninaisimpia tyylejä edustavia rap-artisteja on 2020-luvulle tultaessa Suomessa jo noin tuhat (Miettinen ja Salminen 2019, 490–491).³ Vaikka rap on 2000-luvun aikana noussut suomalaisen populaarikulttuurin merkittäväksi voimatekijäksi ja tieteellisen tutkimuksen kohteeksi (ks. Westinen 2014; Rantakallio 2019; Sykäri, Rantakallio, Westinen ja Cvetanovic [toim.] 2019), poeettista tutkimusta sen alueella on tehty vähän. Westinen (2014) on tutkinut Cheekin varhaisempaa tuotantoa osana kolmen eri artistin rap-autenttisuuden diskursiivista rakentumisesta käsittelevää väitöskirjaansa. Artikkelini tuottaa uutta tietoa tutkimalla Cheekin sanoitusten poeettisia piirteitä ja merkityksiä, jotka rakentuvat tuotannon kokonaiskomposition tasolla.⁴ Artikkelissani käsitän poetiikan merkitysten rakentumisen periaatteiksi ja ilmaisukeinoiksi, jotka heijastuvat osin rap-konventioista ja rakentuvat osin tekijän yksilöllisessä ilmaisussa (ks. Isomaa 2021; ks. myös Isomaa, Björninen, Hatavara ja Jolma tässä kokoelmassa). Tarkastelen ilmaisukeinoja ja niillä rakentuvia merkityksiä (esimerkiksi puhtaan strukturalistisesta tai formalistisesta perinteestä poiketen) korostetusti ihmismielten toi-

- 2 Haastatteluaineistossani Tiihonen (2021) tarkastelee suoratoistopalvelu Spotifyn artistille tarjoamia tilastoja: Cheekin kappaleet striimaavat tarkasteluhetkellä lokakuussa 2021 noin 900 000 kuuntelua viikossa. Artikkelini editointihetkellä elokuussa 2023 lukema on noussut noin 1 100 000 striimiin viikossa (Tiihonen 2023). Tiihonen (2023) kertoo striimien nousseen vuoden alusta alkaen Taakka-podcastiin osallistumisensa (ks. Klangi 2023) ja etenkin Instagram-tililleen jakamansa tarinajulkaisun jälkeen. Vuorokauden ajan nähtävillä olevassa tarinassa hän räppäsi ennen julkaisemattomia ”pieneksi runoksi” nimeämiään säkeistöjä päivänä, jolloin artistiuran lopettamisesta oli kulunut viisi vuotta.
- 3 Miettinen (2011; Miettinen ja Salminen 2019) on julkaissut rap-sanoittamista käsittelevät tietokirjat Paleface-artistinimellään. Rap-tutkimuksen dialogisen eetoksen mukaisesti myös kulttuurin sisäinen asiantuntemus on arvokasta artikkelini viitekehykselle ja toisaalta sen soveltaminen osoittaa tieteellisen tutkimusaukon suomalaisten rap-sanoitusten poeettisen tutkimuksen alueella.
- 4 Artikkeliani taustoitaa Cheekin koko tuotannon (1998–2018) tarkasteleminen. Artikkelissani pääosin ulos rajautuvat elämäkerrallinen kirja ja elokuva, musiikkivideot, albumien ja konserttien visuaalit, konserttitallenteet, Herrasmiesliiga ja Profeetat sekä Vain elämä -tuotannot ovat tärkeitä osia Cheekin tuotannon kokonaiskompositiossa.

mintana, jolloin tutkimukseni seuraa Stockwellin (2020/2002) kognitiivisen poetiikan teoriaa. Tekijän, vastaanottajan ja näiden kontekstien huomioiminen luo tarkastelulle pohjan myös historiallisena poetiikkana, jonka laajassa määritelmässä ilmaisukeinojen katsotaan yhdistyvän aina myös niitä tuottaviin ja kehystäviin seikkoihin (ks. Isomaa 2021, 25–26; 30; 38).

Avarassa katsannossa myös Cheekin poetiikka asettuu Bradleyn (2017/2009, xv, 106–109) kuvaamaan jatkumoon, jossa hiphop ja rap ovat historialtaan selviytyjien kulttuuria: marginalisoidut urbaanien lähiöiden rap-artistit kykenivät luomaan kauneutta tyhjistä, vaikka luovuuteen kannustamisen sijaan olosuhteet uhkasivat pikemminkin tukahduttaa sen alleen.⁵ Artikkelissani pohdinkin, voiko rap toimia resilienssin lähteenä terveyslähöisen paradigman tavoin: riskitekijöiden sijaan se keskittyy selviytymistä edistävien tekijöiden vahvistamiseen, hyväksyy vastoinkäymisten kuulumisen elämään ja pyrkii positiivisten tavoitteiden muodostamiseen (ks. Poijula 2020/2018, 12). Resilienssillä tarkoitan haastavissa tilanteissa esiintyvää selviytymisen kykyä, jota tarkastelen mielen, kielen ja niiden vuorovaikutuksen resurssina (ks. Poijula 2020; Gustafsberg 2021). Tarkastelen resilienssin poetiikkaa voimavarana sekä tekijän että yleisön näkökulmasta. Resilienssi ei ole ainoastaan olosuhteista selviytymistä, vaan parhaimmillaan se voi olla myös niitä haastavaa ja muuttavaa (Pojula 2020, 36), mille myös Cheekin tuotannon ”draaman kaari” useiden yhdysvaltalaisen edeltäjiensä tavoin rakentuu. Artikkelissani pohdin myös Cheekin rap-runoudesta esiin lukemani resilienssin poetiikan vaikutusta kulttuurihyvinvointiin ja mielenterveyden kulttuuriin diskursseihin (ks. Hadley ja Yancy [toim.] 2012; Jäntti, Heimonen, Kuuva ja Mäkilä [toim.] 2019; Pakarinen 2023 ja 2024).⁶

5 Hiphop ja rap ovat syntyneet marginalisoitujen ryhmien kulttuurina 1970-luvun New Yorkin Bronxissa, jossa valtaosin mustat ja ruskeat artistit kohtasivat rakenteellisia, taloudellisia ja sosiaalisia haasteita (ks. Chang 2008/2005). Suomalaisen räpin historia ja suhde afrodiasporiseen perintöön on herättänyt paljon keskustelua (esim. Westinen 2014; Miettinen ja Salminen 2019; Rantakallio 2019). Tutkimuksessani tarkastelen rap-taidetta olemuksellisesti evolutiivisena ja inklusiivisena lajina, mikä tuo esiin myös appropriatiopuheen ristiriitoja. Bradley (2017, xv–xvi, 16) katsoo räpin ammentavan etenkin afrodiasporan musiikillisista perinteistä mutta myös länsimaisen runouden traditioista.

6 Artikkelini on osa kirjallisuustieteen väitöskirjaani, jossa tutkin Cheekin rap-runouden poetiikkaa ja sen suhdetta kulttuurihyvinvointiin resilienssin poetiikan käsitteen näkökulmista.

Kontekstit kietoutuvat poetiikkaan

Artistin tuotannon erottuva tyyli eli rap-konventioita noudattavista sisällön, muodon ja äänimaailman elementeistä yksilöllisesti rakennettu kokonaisuus on räpissä perustavanlaatuisen tärkeää. Se on paradoksaalinen sääntöjen noudattamisen ja rikkomisen yhdistelmä, jossa ”neroutta on kyky luoda uusia mahdollisuuksia vanhassa kontekstissa”. (Bradley 2017, 103–113.) Artikkelissani kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti Cheekin sanoituksille tunnusomaiset multiriimit ja metaforisuus. Esitän ilmaisukeinojen edustavan osaa hahmottelemastani räpin resilienssin poetiikasta: niille on ominaista rap-konventioista nouseva mc-kilvoittelu sekä uusien näkökulmien avaaminen, kategorioiden sekoittaminen ja tabujen rikkominen. Artikkelini analyysissä osoitan, että räpissä resilienssi on muusta runoudesta tai musiikista poiketen sisällön lisäksi korostetusti läsnä myös muodossa.

Tutkimusmetodinani on rap-poetiikkaa (Bradley 2017; ks. Miettinen ja Salminen 2019) ja kognitiivisen poetiikan metaforateoriaa (Stockwell 2020, 119–137) soveltava sanoitusten analyysi.⁷ Artikkelissani hyödynnän myös dialogisissa teemahaastatteluuissa Jare Tiihosen kanssa tuottamaani ja sisällönanalyysin metodein purkamaani aineistoa. Ratkaisullani ehdotan, että räpin poetiikka on olemukseltaan aina jossain määrin kontekstuaalista: artikkelissani hiphop ja rap näyttäytyvät kokonaisvaltaisena elämäntapana, jossa taide ja tekijä konteksteineen kietoutuvat yhteen. Haastatteluaineistossani Tiihonen (2021) korostaa rap-sanoittamisen saumatonta kytkeytymistä arkeensa. Vaikka sanoitukset ovat syntyneet alun alkaen perinteisiin vihkoihin, opiskelun ohessa (tai sijasta) luennoilla ja iltaisin yksin kotona, on suuri osa kirjoitettu myös puhelimen muistioon aikaan ja paikkaan katsomatta:

Mä pystyin kirjottaa ihan missä tahansa, et koskaan ei ollu mitään syytä olla kirjottamatta. Mikään ei häirinny mua, et vaikka me oltas

7 Kirjallisuudentutkimuksen käsitteiden lisäksi käytän artikkelissani rap-käsitteitä, joista suuri osa on vakiintunut taiteen ja tieteen käyttöön ilman suomennospyrkimyksiä. Miettinen (2011; Miettinen ja Salminen 2019) avaa useita käsitteitä ja niiden syntyhistoriaa yleistajuisissa rap-tietokirjoissaan.

oltu rundilla ja todella väsyny ukko siel [- -] parin päivän keikkailun ja dokailun jälkeen, ni jos mulla tuli jotain mieleen mä pystyn aina kirjoittaa, autossa tai backstagella tai studiossa tai himassa. Mulla ei ollu mitään tiettyä hetkii, et vaikka kello 8–10 illalla. Sen takia mä oon aina sanonu, että artistina oleminen ja biisien tekeminen on mun mielestä sellasta 24/7-asiaa. (Tiihonen 2021.)

Haastatteluaineistossani Tiihonen (2021) kuvailee räpin tekemistä lähtökohtaiseksi tahtotilaksi, joka tuntui hyvältä. Taustalla on nuoruuden voimakas vaikuttuminen yhdysvaltalaisesta hiphop-kulttuurista. Sanoituksissa painottuvatkin rap-autenttisuutta ilmentävän omaelämäkerrallisuuden ohella ilottelevat klubiräpin teemat mutta myös vakavat, surulliset ja itsereflektoivat aiheet. Cheekin tuotannossa kappaleita on kaikkiaan yli 150, joista rajaan artikkelini aineistoksi pienen osan. Suuntaan tarkasteluni mielen hyvin- tai pahoinvointia käsitteleviin sanoituksiin, minkä katson osaltaan suomalaisia rap-konventioita uudistavaksi. Teema kytkeytyy myös sanoituksille dialogiseen *JHT – musta lammas*-elämäkertakirjaan (Aaltonen 2017/2016), joka kuvaa psykologisoituneelle ajallemme ominaisesti esimerkiksi kokemuksia masennuksesta, paniikkihäiriöstä ja kaksisuuntaisesta mielialahäiriöstä.

Ennen kaikkea sanoitukset ja kirja käsittelevät laaja-alaisesti tunteita.⁸ Valoisa juhlahumu ja määrätietoinen unelman toteuttaminen ovat yhtä esillä kuin pimeyteen vajoavat ajanjaksot, joiden kuvaus kommentoi myös kulttuurisia diskursseja: ”Saan eteeni tutun lomakkeen, jollaisen olen täyttänyt jo pari kertaa elämäni varrella. [- -] Lomakkeella testataan, onko potilas – tai asiakas, kuten nykyään sanotaan – masentunut, ja jos on, kuinka pahasti.” (Aaltonen 2017, 288–289.) Ulostulotarinoiden tapaan pyrkimyksenä on myös antaa voimaa muiden kamppailuihin. Julkisuuden henkilöiden tarinat ovat merkittäviä murtaessaan mielen-terveysteemaa ympäröivää hiljaisuutta: ne luovat kulttuurista tilaa aiheesta puhumiselle (ks. Jäntti, Heimonen, Kuuva ja Mäkilä 2019, 9–45).

8 Viime vuosina kirjallisuudentutkimuksessa on korostunut affektiivisuuden näkökulma, jossa kiinnostuksen kohteena ovat kirjallisuuden esittämät ja tuottamat tunteet (ks. Helle ja Hollsten [toim.] 2016; Pakarinen 2023). Isomaa (2021, 28–29) katsoo affektiivisen käänteen yhdistyvän myös historiallisen poetiikan piirteisiin.

Etenkin taide on tärkeä diskursiivinen tila terveyden ja sairauden rajauksista, merkityksistä ja kokemuksista neuvottelemiselle.⁹ Merkitykset eivät Cheekin tuotannossa palaa vain diagnostiikkaan vaan laajemmin yksilön ja yhteisön suhteeseen, elämän haasteisiin ja niistä tai niiden kanssa selviytymiseen.

”Jäätävä nälkä räpätä läpällä näppäriä läppää”: multiriimien houkuttava haaste

Bradley (2017, xxxi, 26) korostaa samoin kuin Tiihonen (2021) haastatteluaiheistossani, että rap eroaa pop-musiikista ja sen sanoittamisesta perustavalla tavalla kiinnittymisessään ensisijaisesti biittiin, rytmiin ja riimeihin. Räpissä käytännön runomitta on kuultavissa oleva biitti eli musiikillinen tausta. Suhde runomittaan on siten improvisoivampi kuin perinteisessä runoudessa. Rap noudattaa kaksinkertaista rytmistä suhdetta (engl. *dual rhythmic relationship*), jonka ytimessä on kielen rytmin sovittaminen musiikin rytmiin artistin flow’n keinoin. Rap edellyttääkin sen kaksoisidentiteetin tunnistamista musiikkina ja runoutena. (Bradley 2017, xvi–xviii, 7.) Laji ammentaa ilmaisuvoimansa tästä kombinaatiosta: rap-sanoittaminen vaatii teknisen taidon lisäksi luovaa verbaliikkaa, joka takaa sisällön soveltumisen myös suulliseen esitykseen. Eheään tarinaan pyrkimisen ohella rap-sanoittaja tekee useita esteettisiä päätöksiä: säkeiden tulee seurata biittiä, huomioida tavupainoja, päätyä riimiin ja mahdollistaa eheä flow (Bradley 2017, xxxiii, 18, 26). Sanoittamista ohjaavat reunaehdot palaavat historiallisen poetiikan näkökulmasta merkittävästi myös ihmiskehoon. Kuten Tiihonen (2021) kuvailee: ”Simppelellä se kirjottaminen menee niin, että yhteen tahtiin mahtuu 16 tavua. Mutta totta kai sä voit laittaa sinne vaikka kuinka paljon ja se sitte määrittää kuinka

9 Mielenterveyden kulttuurisiin diskursseihin vaikuttaminen on tärkeää aikana, jolloin keskustelu etenkin nuorten mielenterveyshaasteista on lisääntynyt voimakkaasti. Mielenterveysteemaa käsittelevät sanoituksissaan ja elämäkerrallisissa kirjoissaan muutkin rap-artistit: esimerkiksi Mikael Gabriel, Uniikki, Pyhimys ja Redrama. Rap tavoittaa tärkeällä tavalla yleisöä myös perinteisen kirjallisuuden katvealueilta. Tieteessä, taiteessa, kulttuurissa ja mediassa aihe on saanut viime vuosina tilaa laajemminkin (ks. Jäntti, Heimonen, Kuuva ja Mäkilä [toim.] 2019).

nopeen tai hitaan kuulonen sun flow on. Mutta jos sulla on monta riviä peräkkäin 16 tai enemmän, niin sä et ehdi missään kohti hengittää.”

Haastatteluaineistossani Tiihonen (2021) kuvailee uransa alkuvaiheessa kirjoittaneensa sanoituksen ensin ja etsineensä sopivan biitin vasta kirjoittamisen jälkeen. Tekninen kilvoittelu on ollut hänelle aina keskeisin sanoittamista motivoiva tekijä: ”Mä kuitenkin alusta asti olin halunnut vaan räppää hyvin, ni se halu ei koskaan poistunu siitä keskiöstä, edes sitten kun biiseistä tuli popimpiakin. Mä en silti halunnut luopuu siitä ydinajuksesta missään vaiheessa.” (Tiihonen 2021.) Tiihonen (2021; 2022) korostaa poetiikassaan kokonaisuutta samoin kuin Bradley (2017, 26–27): onnistunein rap-sanoitus huomioi sekä muodon että sisällön. Tärkein tavoite on teknisesti haastava ilmaisu mutta ennen kaikkea eheän tarinan kertominen. Bradleyn (2017, 41–42) mukaan riimien vaikuttavuus perustuu ihmisen perustavalle tarpeelle tunnistaa rakenteita ja pyrkiä ennakoimaan tarinaa: taitavimmat riimittelijät tasapainoilevat onnistuneesti odotusten täyttämisen ja yllätysten tarjoamisen välillä. Cheekin poetiikassa odotusten ja yllätysten välinen tasapainottelu laajenee kiinnostavasti myös muodosta sisältöön.

Haastatteluaineistossani Tiihonen (2021) korostaa myös kirjoittamisen prosessin muuttuvuutta: varhaisessa tuotannossa tekniikka nousee usein päärooliin, mutta taitojen kehittyminen sallii myös sisällöllisesti kunnianhimoisemman tarinallisen ilmaisun. Rap-sanoittaminen (kuten mitallinen runous laajemminkin) on paradoksaalisesti vapauden tavoittelua rajatun muodon sisällä, mitä Hara (2012, 17) tulkitsee myös räpin taideterapeuttisen ihanteellisuuden perustana: valmiit reunaehdot voivat paradoksaalisesti ruokkia luovuutta, madaltaa itseilmaisun kynnystä ja luoda uskoa onnistumisiin. Suulliseen esitykseen tähtäävän luonteensa vuoksi rap-runouden riimit ovat usein perinteistä mitallista runoutta sallivampia, jolloin riimipareilta ei odoteta täydellistä vastaavuutta (engl. *slant rhymes*) (Bradley 2017, 44, 48–49). Havainnollinen esimerkki sallivista vokaaliriimeistä on Cheekin kappaleessa ”Mitä tänne jää” (2009). Riimiparit ovat runontutkimuksen käsittein puolisoituksia mutta flow’lla mukautettuina kuulostavat äänteellisesti toimivilta:

[– –] levyt on mun päiväkirja, tilinpäätös vuodesta
jo nuoresta antanu niiden puhua mun puolesta
oon avoin vihkolle, sille voinu vuodattaa
kun ei kai täällä muihin ole oikein voinu luottaakaan
tieto lisää tuskaa, elämä opettaa
se teki must tällasen, pakotti vetämään kovempaa
stressaava pessimisti, skeptikko ja kyynikko
ei synny tasapainoo mut ehkä taitavin lyirikko [– –] (”Mitä tänne
jää”, 2009.)

Kuten Cheekin kappaleissa usein, sanoitus suuntaa metarunollisesti (ks. Oja 2004) huomion myös rap-sanoittamisen ja hyvinvoinnin yhteyteen ja pohjustaa koko tuotannon dualismia reflektovaa virettä. Se yhtyy jo kappalenimellään klassiseen taiteen konventioon eli pyrkimykseen käsitellä kuolevaisuutta rakentamalla kuolematonta perintöä taiteessa: ”kautta kiven ja kannon ja oman nimen mä vannon / että mä vien tän skenen just sinne minne mä tahdon”. Erottuvan jäljen jättämistä korostavat myös räpissä tavoitelluiksi nousseet multiriimit (engl. *multisyllabic rhymes*), joissa riimi voi muodostua useamman sanan tai ilmauksen yhdistelmälle (Bradley 2017, 53). Miettinen (2011, 189) määrittelee multiriimiksi riimin, jossa useampitavuiset sanat muodostavat riimit pelkkien loppusointujen sijasta. Cheekin poetiikassa monipuoliset multiriimit ovat omaleimainen tunnusmerkki. Usein ne rakentavat sanoituksen sisältöä vahvistavan sinnikkään periksiantamattomuuden merkityksen myös muodossa. Multiriimit yhdistettynä äännetoistoon kasvattavat sanoituksen elinvoimaa ja vetoavat affektiivisesti kuulijaan ikään kuin vaatimalla tarinan kuulemista.

Äännetoiston alueella Cheekin poetiikka hyödyntää usein myös riimien tehoa korostavan assonanssin eli samojen vokaalien toistamisen keinoja (ks. Bradley 2017, 44). Edustava esimerkki Cheekin poetiikalle ominaisesta assonanssin tehostamasta multiriimittelystä esiintyy kappaleessa ”Sillat” (2015): ”sillat tahallaan sytytin palamaan, etten takaskaan pystyisi palaamaan enää / ei sanaakaan kannata manata, ei samalla tavalla kannata elää / aika parantaa haavat ja vakaana maailma radallaan

lepää / kuten aina taas vailla satamaa artisti lavalla starana vetää”.¹⁰ Kapaleessa multiriimien rakentamisen haastetasoa lisää se, että perinteisen *punchline*-sanoituksen sijaan se kertoo sisällöllisesti harkittua ihmishuuhdetarinaa ja ammentaa rakkauden (mahdottomuuden) tematiikasta: ”vaikka särjät mun maailman ei nää tunteet mee pois / ethän sä nyt jumalauta mulle tee noin, häh”. Sanoituksessa nousee jälleen esiin myös metarunollinen taiteen merkitystä pohtiva kognitiivinen itsereflektio: ”oon kuullu et kipu on väistämätöntä, kärsiminen vapaaehtosta / silti pyörin tuhkassa ja kirjoitan vuodesta toiseen samaa eeposta”.¹¹

Usein multiriimien funktiona on kevytsisältöiseen *punchline*-sanoitukseen kytkeytyvä omien mc-taitojen korostaminen ja vastustajan voittaminen (Miettinen 2011, 189), kuten esimerkiksi ”Chekkonen”-kappale (2015) havainnollistaa: ”mä heitän nurkkaan sandaalit, kultatuoliin buukkaan kantajii / ne ei halua uutta sankarii tai skandaalii vaan vandaalin, jonka teot muuttaa standardit”. Multiriimien rap-dominanssia tavoittelevaa merkitystä tehostaa kappalenimen Cheekin ja Kekkosen rinnastava uudissana, joka korostaa räpin sanoilla leikkivää luonnetta ja viittaa rap-konventioille ominaisesti suurmiesdiskurssiin. Säkeet viittaavat samalla rap-artisti Skandaaliin, jonka tuotanto perustuu Cheekin tuotannon tavoin usein juuri teknisesti hiottuun multiriimi-ilmaisuun. Rap-sanoittaminen onkin olemukseltaan kilpailullista paitsi muita artisteja myös itse muotoa ja kielen reunaehtoja vastaan (Bradley 2017, 149–150). *Battle*-kulttuurille kasvavan mc-kilvoittelun luennassa on keskeistä nähdä ilmiö kunnianhimoisena pyrkimyksenä niin oman kuin vastustajankin poeettisen komposition ja koko genren evolutiiviseen kehittämiseen.

Syntyhistorian ymmärtäminen auttaa ymmärtämään räpin henkeä kokonaisuudessaan. Bradleyn (2017, 151–153) mukaan räpissä rakentuu omaleimainen kilpailullisen yhteistyön tila (engl. *competitive and collab-*

10 Havainnollista multiriimi-ilmaisuuta esiintyy myös esimerkiksi Cheekin kappaleissa ”Me ollaan ne” (2015) ja ”Me ollaan ne pt. 2” (2018/2016), josta on poimittu ote tämän alaluvun väliotsikkoon.

11 Ajatus kivun väistämättömyydestä ja kärsimyksen vapaaehtoisuudesta esiintyy usein itämaisten filosofoiden yhteydessä. Ajankohtaisessa resilienssin ja sen lähteemojen tutkimuksessa (ks. Gustafsberg 2021; Lahti 2022) on tunnistettavissa vastaavan analogian pohtiminen esimerkiksi haasteiden kohtaamisen ja tietoisien mielen teemoissa.

orative space): kilvoittelu on räpin motivoivaa energiaa niin freestylen kuin kirjoittamisenkin taustalla. Vaikka rap on konventioiltaan yksilön erinomaisuutta juhлива laji, juhla reflektoituu myös jatkuvassa vuorovai-
kutuksessa yhteisön kanssa. Haastatteluaineistossani Tiuhonen (2022) arvioi, että rap on juuri kilpailullisten elementtensä vuoksi hänen persoonalleen luonnollinen ja motivoiva taidemuoto. Rap-kilvoittelun asetelma lähestyy resilienssiteorian kuvaamaa haasteasennetta, jossa haaste nähdään mahdollisuutena kehittymiseen: välttelemisen sijaan huomio suunnataan haasteiden kohtaamiseen, niiden ratkaisemiseen ja niistä oppimiseen usein luovuutta hyödyntäen (Poijula 2020, 212–213; Lightstone 2012). Röpissä poeettinen onnistuminen edellyttää jatkuvaa haasteiden voittamista ja jopa tarkoituksellista etsimistä, mitä myös Cheekin sanoitukset usein ilmentävät.¹²

Erottuvia multiriimejä ja assonanssia havainnollistaa myös Cheekin säkeistö Lukas Leonin kappaleessa ”XTC” (2018). Sanoitus edustaa Bradleyn (2017, 64–65) käsitteellistämää ketjuriimiä (engl. *chain rhyme*) jossa multiriimi laajenee sekä sisäisinä että loppuriimeinä useiden säkeiden jaksoon. Silloin se ottaa korostetusti myös rytmillisen kielen musiikillisuutta korostavan funktion ja todentaa ilmaisun energiaa lähes ”transsinomaisena loitsuamisena” (Bradley 2017, 42–43, 50, 64–65). Säkeistön multiriimit ilmentävät havainnollisesti myös sisältöön laajenevaa räpin kehollisuutta, joka rinnastuu alkuvoimaisiin luonnon, seksuaalisuuden ja musiikillisuuden risteyttäviin metaforiin:

[– –] onks tää taas yks ilta elämän meressä ajopuuna
ja ny liikaa emäntää edessä, hajoo kuula
mä oon seilannu maailman meret läpi, nähny kaiken kahteen
kertaan
mut nyt siinä sä seisot mun edessäni, vaik ketään aiempaan ees
vertaa

12 Cheekin ”Jehu” (2012) on havainnollinen *punchline*-sanoitus, joka vie multiriimit äärimmilleen. Miettinen ja Salminen (2019, 51–59) nostavat esiin paitsi kappaleen omaleimaiset multiriimit myös laajemman tarinan, joka kuvaa räpin kollektiivista kilvoittelua. Introssa Cheek lausuu: ”täs on junnuille kesäduuni / se joka rimmää paremmin tienaa tonnin”. Toiset rap-artistit tarttuivat haasteeseen ja lopulta Mc Kajo ansaitsi vastauksellaan luvatut tuhat euroa.

oon alkanu hukkumaan turtumaan ulappaan
saat mut murtumaan tuun susta humalaan
haluun rummuttaa sua ja luukuttaa musaa vaan
puhkuu ja puhaltaa saada sut sulamaan
hulluna huutamaan kutsumaan jumalaa
oot jotain puuttuvaa ei muuttumaan mua saa kuka vaan
mä tuun sua kumartaa laitan tän futaamaan
mut hajoon jos en mun mukaan sua saa [- -] ("XTC", 2018.)

Musiikkina esitetty rap-runous perustuu myös keholliseen resonointiin (engl. *entrainment*), jossa biitti synkronoituu ihmisen luonnollisiin toimintoihin, kuten sydämen sykkeeseen (Bradley 2017, 185; Miettinen ja Salminen 2019, 128). Lisäksi rap-esitystä hallitsee keskeisenä instrumenttina ihmisääni ja sen flow eli tunnusomainen rytmi suhteessa biittiin. Flow:ssa runous ja musiikki "keskustelevat rytmin kielellä", joka nojaa tempoon, ajoitukseen ja yksilöllisiin prosodian elementteihin kuten aksenttiin, sävelkorkeuteen, äänensävyyn ja intonaatioon. Näillä tulee osata – jälleen paradoksaalisesti – tarjota moninaisuutta rikkomatta yhtenäisyyttä. (Bradley 2017, 5–7; Miettinen ja Salminen 2019, 132–137.) Rap on runoutta, jonka yleisö kuulee pääsääntöisesti musiikillisena tuotantona: sanoituksia ei voi täysin irrottaa alustastaan vaan on huomattava, että myös äänielementit osallistuvat aina merkitysten rakentumiseen (ks. Kainulainen, Steinby ja Välimäki [toim.] 2018). Artikkelissani musiikillisten elementtien puuttuessa osa riittelyn vaikuttavuudesta menetetään – siihen nähden ilmaisuvoima on erottuva vielä kirjoitettunakin. Osa Cheekin rap-runouden affektiivisuudesta rakentuu selkeälle artikulaatiolle, persoonalliselle äänelle ja tunnistettaville rap-maneereille (ks. Rantakallio 2018, 372; Miettinen ja Salminen 2019, 112; Pakarinen 2023, 32). Sanoituksia säestävät biitti, rytmi ja flow korostavat räpin poetiikan kehollisuutta ja taiteen kokonaisvaltaista kytkeytymistä tekijään, joka yksilöllisine ratkaisuineen tulee väistämättä osaksi poetiikkaa.¹³

13 Cheekin poetiikka saa uuden merkitystason sille ominaista suuruuden estetiikkaa jatkavissa konserteissa. Esimerkiksi historiallisen Olympiastadion-konsertin (2014) ja artistiuran päättävän Valot sammuu -konsertin (2018) taltioinneissa rap-kappaleet muuntuvat multimodaaliseksi sanaa, ääntä, kuvaa, liikettä ja erikoistehosteita yhdistäväksi elämykseksi, jonka keskiössä on intensiivinen esiintyjä

Runouden kontekstissa Cheekin sanoitusten tapa tutkia ja kehittää riimien ilmaisuvoimaa on tärkeää, koska nykyrunous on pikemminkin etääntynyt vanhan koulukunnan riimittelystä. Rap-artistien voi katsoa täyttävän merkittävää kulttuurista tyhjiötä riimitaiteellaan (ks. Bradley 2017, 43). Edeltäjiineen ja lukuisine seuraajineen Cheekin sanoitukset avaavat jatkumoa, jossa mitallisen runouden traditio elää voimakkaasti etenkin nuorison valtavirtakulttuurissa – ja saa jatkuvasti uusia multimodaalisia ulottuvuuksia. Muotona riimissä on myös aina läsnä dualismi tai paradoksi: riimiparin sanoilla se ilmentää yhtä aikaa samankaltaisuutta ja eroa (Bradley 2017, 45–46). Cheekin poetiikan ”riimirakkaus” rakentaakin kiinnostavan analogian myös niiden sisällön dualismiin tai paradoksiin. Kuten Bradley (2017, 46) korostaa, jo riimiparien etsiminen pakottaa mielen pois tutuilta raiteiltaan. Riimi-ilmaisua voikin hahmotella resilienssin poetiikaksi paitsi haasteasenteen myös uusien näkökulmien avaamisen kautta. Vastaava uusien näkökulmien poetiikka havainnollistuu myös seuraavaksi käsittelemässäni Cheekin sanoitusten metaforisuudessa.

”Oon ollu ristiaallokossa siinä veneessä”: metaforisia mielen tiloja

Valtavirrassa Cheekin tuotannosta tunnetuinta on usein klubirap, kuten hänen uraansa uusille tasoille suunnanneet menestyskappaleet ”Avaimet mun kiesiin” (2004), ”Liekeissä” (2008) ja ”Sokka irti” (2012). Kiinnostavasti jo nimessään ja sanoituksessaan asemansa profetoiva ”Timan tit on ikuisia” (2013) on artikkelin kirjoittamis- ja editointihetkelläkin Cheekin kuunnelluin kappale (Tiihonen 2021; 2023).¹⁴ Usein metaforisesti nimetyissä, tunnelman kohottajina tunnetuissa kappaleissa havainnollistuu moninaisia rap-dominanssin konventioita. Esimer-

ja yleisön vahvat tunnereaktiot: taiteen kulttuurihyvinvointia rakentava voima havainnollisimmillaan. Kuten Bradley (2017, 77) runoilija Frances Mayesia mukailleen toteaa, parhaimmillaan rap-runous ei ainoastaan kerro kokemuksesta vaan on kokemus.

14 Tieto perustuu suoratoistopalvelu Spotifyn artistille tarjoamaan tilastointiin, jota Tiihonen (2021) käsittelee haastatteluaineistossani lokakuussa 2021. Kuunnelluimman kappaleen asema on vastaavassa listauksessa ennallaan artikkelini editointihetkellä elokuussa 2023 (Tiihonen 2023).

kiksi ”Kuka muu muka” -kappaleessa (2013) Chekkosen alter egon ”on keveempää raidaa yksin edellä aikaa / tehdä juttui joita toisista ei oo tekemään lainkaan / puolet räppäreist ei tajuu rimmaamisest mitään / ennen mikkiin päästämistä pitäs kirjalliset pitää”. Resilienssin poetiikan kehyksessä itsekorostus yhdistyy räpin voimauttavaan eetokseen samoin kuin edellä käsittelemäni riimikilvoittelu.

Rap-kontekstia tuntemattomille itsekorostus näyttäytyy usein tarkoituksettoman karkeana ilmaisuna (Bradley 2017, 157; Miettinen ja Salmi-nen 2019, 158–188). Bradley (2017, 74–75) korostaakin rap-dominanssin konventioiden yhteyttä räpin syntyhistoriaan, jossa marginalisoidut artistit olivat valmiita myös provosoimaan saadakseen äänensä kuuluviin.¹⁵ Suomalaisessa kontekstissa rap-dominanssia julistavia Cheekin sanoituksia voi lukea myös raikkaana pyrkimyksenä pohtia kulttuurin konventionaalista vaatimattomuuden hyvettä ja sen vaikutuksia hyvinvoinnin näkökulmista. Tavoitteellista toimijuuden rakentamista (osin huumorin ja hyperbolan keinoin) voi tulkita myös tabuja rikkovana diskurssien muuttamisena. Hara (2012, 4–10) painottaa, että rap-dominanssin konventiot osoittautuvat usein myös taideterapeuttisiksi: karkeatkin sanoitukset tuovat tärkeällä tavalla kuuluviin tekijän todellisuutta, luovat uskoa onnistumisiin ja rakentavat samaistumispintaa saman kontekstin yleisössä (ks. Bradley 2017, 74–75). Kokemusten kaunistelematon sanoittaminen voi johtaa resilienssiä rakentavaan kognitiiviseen toimintaan, jossa merkityksiä voi määritellä uudelleen: kykyyn arvioida kielteisiä ajatuksia ja korvata niitä myönteisillä sisällöillä merkityksenannon prosesseissa (Lightstone 2012, 213–214; Poijula 2020, 41–43, 135). Vastaava räpin eetos nousee usein esiin myös Tiihosen elämäkertakirjassa, jossa hän käsittelee rap-sanoittamista havainnollisesti niin lajin historiassa kuin tuotannossaankin ”itsesuggestiona ja profetoimisena” (Aaltonen 2017, 457, 475).

Bradley (2017, 76) esittää, että rap sisältää aina hyökkäävää pintatasoaan laajempia merkityksiä: se on monikerroksisen poetiikan taidet-

15 Esimerkiksi yhdysvaltalainen rap-artisti Jay-Z avaa sanoituksia ja omaelämäkertaa yhdistävässä kirjassaan *Decoded* havainnollisesti taiteensa syntykontekstia, jossa kompleksinen hahmo ja provosoiva ilmaisu syntyvät autenttisesti asemaansa vahvistavan altavastaajan narratiivina (Carter 2010).

ta, jonka metaforinen taso avaa uusia näkökulmia ja ravistelee käsitystä todellisuudesta. Metaforisuus edustaa korostetusti kognitiivisesti reflektoitavaa tai jopa profetoitavaa ilmaisukeinoa. Myös metaforassa dualismi tai paradoksi on usein läsnä: parillisen rakenteensa kautta se ehdottaa jonkin tunnetun asian katsomista ennalta tuntemattomassa yhteydessä ja avaa näin uusia näkökulmia asiaan. (Donoghue 2014, 49–51; Stockwell 2020, 119–122.) Myös Bradley (2017, 78) korostaa räpin kielellä leikkivän luonteen analogiaa rajoitusten muuttamiseen mahdollisuuksiksi: merkitysten siirtäminen, vaihtaminen ja muuttaminen on keskeinen osa räpin poetiikkaa ja kielen performatiivista perusvoimaa. Cheekin poetiikassa havainnollistuuakin piirre, joka tavoittelee kokemusten kompleksisuuden ilmaisemista totunnaisen ylittävien keinoin.

Cheekin poetiikassa metaforisuus sulautuu räpin arkikieliseen (engl. *vernacular*) ilmaisuun soveltamalla ihmisen ajattelulle perustavanlaatuisia, myös kielen ja mielen kehollisuuteen perustuvia luonnollistuneita rinnastuksia, joissa esimerkiksi hyvän kuvataan usein sijoittuvan ylhäälle ja pahan alhaalle (ks. Stockwell 2020, 123–126). Cheekin sanoituksille ominaisissa käsittemetaforissa (engl. *conceptual metaphor*) korostuu usein myös yhteys tiedostamattoman alueelle, josta runouden luova prosessi ammentaa (ks. Stockwell 2020, 125). Haastatteluaineistossani Tiihonen (2021) pohtikin tietoisien ja tiedostamattoman rooleja tuotannossaan erityisesti metaforien alueella: ”Mun sanoittaminen ei mitenkään tietoisesti perustu vertauksille tai viittauksille. Mä kirjotan ne jutut silleen, kun mä ne aattelen ja ne kai vaan tulee sitten ihan luonnostaan.”¹⁶

Kokonaiskompositiossa Cheekin sanoitukset rakentavat Stockwellin (2020, 127) kuvaamaa, toistuvista mikrostruktuureista makrostruktuuriksi laajennettua metaforisuutta, jolle on ominaista korostunut henkisen ja fyysisen kuvaston vuorottelu. Sanoitukset mainitsevat usein henkisen myyttitason jumalia, messiaita, enkeleitä, saatanan ja demoneita sekä taivaan ja helvetin erilaisten tunnetilojen kuvaajina. Fyysisellä

¹⁶ Tietoisesti kielikuvallisista kappaleista Tiihonen (2021) mainitsee *Herrasmiesliigan* kappaleen ”112” (2006), joka perustuu kauttaaltaan vertauksille. Kielikuvat kiinnittyvät vahvasti julkaisuajankohdan mediadiskurssiin ja usein kekseliäästi myös kulttuurisiin viittauksiin, kuten Cheekin säikeistön: ”tää vuosi on näiden kolmen sonnin show / tullaan läpi kielikuvilla niinku Rolling Stones”.

arkitasolla tunnetiloja taas kuvaa usein kehollinen kokemus, tilallinen liike sekä erilaiset luonnonilmiöt. Vastaavaa dualistista vuorottelua pohitivana sanoituksena ”Keinu” (2015) on havainnollinen esimerkki jo kertosäkeessään: ”hän, joka keinussa jumalten keinuu / välillä taivaan ja helvetin heiluu / hän kokee huiput ja kuilut kun keinuu / kun keinuu / hän, joka selässä ristinsä kantaa / kohtalon haltuun itsensä antaa / hän kokee huiput ja kuilut kun keinuu / kun keinuu” sekä säkeistöissään:

[– –] häntä on kivitetty rehtorin nähden
nimitetty lennoksi tähden
hän on nähnyt omien kääntyvän
sillalla katsellut jokien jäätyvän
silti uskoo valon voittavan vielä
vaikka tietää pimeyden koittavan mukanaan suunsoittajan viedä
[– –] (”Keinu”, 2015.)

Laajennetun metaforan ohella sanoitus rakentuu intertekstuaaliselle viittaukselle Eino Leinon ”Jumalien keinu” -runoon (1902) ja luo suhdetta myös kulttuuriseen kaanoniin.¹⁷ Niin Leinon kuin Cheekinkin keinu kuvaa ääripäiden tunnekokemusta huippujen ja kuilujen välillä ilmentämällä liikettä, jota ihminen ei aina itse kykene hallitsemaan. Sanoituksen erilaisia tunnelmia korostavat metaforiset luonnonvoimat: salamats, tähdenlennot, virtaavan joen jäätyminen, valo, pimeys ja vastatuuli. Sanoitus luo messiaanisia viitteitä hyödyntävän mutta samalla omaelämäkerrallisen saagan. Siinä rap-artistius näyttäytyy kohtalonomaisesti kannettavana ristinä, josta voi selviytyä päättäväisesti tehtävän merkityksellisyyteen uskomalla: ”hän ei koskaan välittänyt siitä että vastaan tuulee / nyt hän puhuu siellä missä kansa kuulee”.

”Keinu”-sanoituksessa esiin nouseva dualistinen ristiveto, tunteiden ilmaiseminen luontometäforilla ja kirjoittamisen yhteys hyvinvointiin ovat usein läsnä jo Cheekin varhaisessa tuotannossa. ”Lyijykynä” (2005) palaa nimessään ja säkeissään rap-taiteen riisuttuun keskiöön: ”istun

17 Cheekin poetiikan merkitykset rakentuvat usein myös intertekstuaalisuudelle, jota tarkastelen väitöskirjatutkimuksessani erillisessä tutkimusartikkelissa.

himas taas iltaa ilman yhtäkään kaverii / seurana vaan mun kynä ja paperii” ja ”mun terapeutina toimii musta lyijytäytäkynä / jaan sille mun huolet niin se pysyy täytettynä”. Useat kappaleet käsittelevät elämän haasteita tai niistä selviytymistä jo nimissään luonnon tai tilan metaforiin rinnastuen, kuten ”Ruusuillatanssimista” (2004), ”Vastatuulta” (2007), ”Mielialat ylös alas” (2007), ”Ukonilmalla” (2008) ja ”Kaltevaa pintaa” (2009). Haastatteluaineistossani Tiuhonen (2021) kuvailee (niin ikään metaforisesti) sanoitustensa rakentuneen alusta loppuun saakka ”kahta kaistaa”:

Alussa oli se lahtelainen vulgaari kaveri, jolla oli sellanen koviksen state of mind ja aika raffi maine, ja sit myöhemmin se bossina pyörivä tyyppi, mut silti oli sekin puoli... et pojatkin itkee. Oli niinku sellanen päälliköinti ja sit aina se toinenkin puoli. Mä tajusin kyllä myös sen, et ehkä nämä kaksi puolta voi antaa yleisölle enemmän... tai niin mä sen koen. Mutta kumpaakaan puolta mä en ikinä pakottanu. Se on niinku sellanen minussa sisällä oleva ristiriita, joka purkautuu teksteiksi. Ja ethän sä pysty kumpaakaan puolta kirjottaa, jos susta ei tunnu siltä. Et ne molemmat puolet on totta ja jossain määrin toistensa aiheuttamia myös. (Tiuhonen 2021.)

Suomalaisessa kontekstissa mielen hyvin- ja pahoinvoinnin teemat voi kytkeä kulttuurin psykologisoitumiseen ja diagnostisoitumiseen (ks. Brinkmann 2016; Jäntti, Heimonen, Kuuva ja Mäkilä [toim.] 2019) mutta myös kokonaisvaltaisempaan kulttuurin muutokseen tunteiden käsittelemisessä. Bradley (2017, 147) esittää, että haavoittuvuuden tuominen perinteisen maskuliiniseen hiphop-kulttuuriin on globaalisti ajankohtainen ja merkittävä muutos, joka ehdottaa räpin potentiaalinen kartoittamista koko inhimillisen tunnekirjon ilmaisijana. Globaalisti rap-sanoituksia mielenterveyden näkökulmista tarkastelevat tutkimukset osoittavat, että ne voivat toimia keskeisenä voimavarana tunteiden käsittelemisessä, ymmärryksen lisäämisessä ja vastoinkäymisestä selviytymisessä (Hadley ja Yancy [toim.] 2012; Sule ja Inkster 2015 ja 2020). Ilmiö havainnollistaa resilienssiteoriassa ajankohtaista eetosta, jossa resilienssi ei merkitse haavoittumattomuutta vaan paradoksaalisesti myös haavoittuvuu-

den hyväksymistä (Poijula 2020, 23–27). Myös Cheekin sanoituksia voi lukea tärkeänä ymmärryksen lisääjänä – tai ainakin etsijänä – suhteessa tunteiden käsittelemiseen, vastoinkäymisiin ja niistä tai niiden kanssa selviytymiseen. Piirre nousee havainnollisesti esiin kappaleessa ”Niille joil on paha olla” (2013). Tiihosen (2021) saaman palautteen mukaan se on ”yksi diggareille merkityksellisimpiä kappaleita, joka on antanut voimaa vaikeisiin hetkiin”:

[– –] olin parasta aikaa elämäs elämäni parasta aikaa
tavoitellen sitä pientä palasta taivaast
ei koskaan matalaa aitaa
alko tuntuu että hautaa täs samalla kaivaa
aina ankara itseäni kohtaan
vaikee heikkouksia itsessäni kohtaa
ajoin itseni nurkkaan omilla vaatimuksillani
makasin päiviä vaan lattialla tuskissani
istuini Pariisin taksissa mietin et mä haluisin kuolla
ajoin hautausmaan ohi, mitä jos maatuisin tuolla
tottunu oleen vahvin aina kaikist
mut nyt unelmat oli muuttunu painajaisiks
pelkäsin huomista en halunnu herää
oli hetki kun en mistään mitään tajunnu enää
itsetutkiskelun kautta mä sain elämästä otteen taas
ilman apuu en ois täällä enää ollenkaan [– –]

[– –] oon maannu lattialla, miettiny miten täällä selvitään
oon huutanut keuhkot pihalle, on tuntunut ettei pysty hengittää
mut oon täällä vielä, en anna pelon mua koskettaa
ja nyt oon siellä missä muhun ei voi koskeakaan
mut oon täällä vielä, en anna pelon mua koskettaa
ja nyt oon siellä missä muhun ei voi koskeakaan [– –] (”Niille joil on paha olla”, 2013.)

Sanoitus kuvaa yksilöllistä kokemusta mutta tavoittelee myös dialogia yhteisöllisyyden kanssa. Yhteyden rakentaminen korostuu jo kuulijaa

puhuttelevassa kappalenimessä ja kertosaäkeessä: ”tää menee niille joil on paha olla / kun elämä lyö sata-nolla / oon ollu ristiaallokossa siinä veneessä / nyt aurinko paistaa horisontti siintää edessä”. Sanoitus pohtii jälleen metaforisesti fyysisen ja henkisen rooleja: se korostaa kokemuksen kehollisuutta lattialla makaamisen, huutamisen ja hengittämisen kautta. Samaan aikaan se rinnastaa kokemuksen metaforisesti tilalliseen liikkeeseen ja ihmistä suurempaan luontoon, jossa taivaiden tavoittelu vaihtuu haudan kaivamiseen ja horisontin selkeyttä joutuu odottamaan repivän ristiaallokon armoilla. Tunteiden käsitteleminen luontokuvaston keinoin korostaa niiden universaalia luonnetta.

Vastaava dialoginen ilmaisu osoittautuu Cheekin poetiikalle ominaiseksi laajemminkin, kuten seuraavat esimerkit havainnollistavat. Myös ”Ääri rajoille”-kappaleen (2014) kertosaie rakentuu apostrofiselle vastaanottajan puhuttelulle: ”suljen silmät, kuvittelen et lennän / mun täytyy luottaa ja antaa vaan mennä / vaikka en tiedä, haluatko sä enää / mut jos sä tahdot, niin kauan tää elää / vien tän ääri rajoille, (who-oo-ou) ääri rajoille / vien tän ääri rajoille, sua varten”. Sanoitus asettaa jälleen pohdinnan keskiöön ihmisen ja ihmistä suuremman luonnon. Se reflektoi taitelijuuutta ja kuvaa haasteita ja niistä selviytymistä erityisesti tuulen ja lentämisen metaforia hyödyntäen:

[– –] mun täytyy luottaa että nää siivet kantaa
musiikki kuljettaa kun koko elämän sille antaa
rohkeus ei oo sitä ettei pelota
vaan et uskaltaa hyppää vaik ei tiedä selviikö elossa
meen niin ääri rajoille, että mun pääni hajoilee
tiedän et mun paikka maailmas on antaa ääni sanoille
annan niin kauan kun sillä on välii
kävi miten kävi voittajat ei pelkää hävii [– –]

[– –] kun marssii joukon kärjessä vastatuuli on suuri
silmillehyppijöit vastaan crewni on muuri
mun duuni on cooli, suuri on suuni
mutta mut on tuonu tänne jokin muukin kun tuuli [– –] (”Ääri-
rajoille”, 2014.)

Cheekin artistiuran viimeiseksi singlejulkaisuksi jäänyt ”Enkelit” (2018/2017) palaa tilallisen metaforan nousujen ja laskujen teemaan kuvatesaan jäähyväisiä rap-artistiuudelle. Sanoitus myös viittaa tuotannonsisäisesti keinuun köyttämiseen, mikä paradoksaalisesti tuo sekä surua että iloa. Kehollisen kokemuksen kuvaamisen lisäksi sanoitus hyödyntää jälleen myyttitasoista jumalien ja paholaisten kuvastoa:

[– –] rakensin koko mun elämän sun ympärille
innoissani esittelin ystäville
tähän keinuun tahtomattasi köytit mut
mut oon silti onnellinen että löysin sut
ollaan tultu käsi kädessä läpi helvetin
risteyksissä me on seisty yhdessä ennenkin
halaan sua, kivusta tekis mieli huutaa
aina ennen on jatkettu samaan suuntaan [– –]

[– –] sitä vähemmän on happee mitä korkeemmalle lentää
sä sanoit mennään, kovempaa, en pelkää
lisäsin vauhtii noustiin taivaisiin
lucifer avas ovet bileisiin sairaimpiin
aikamme bailailtiin aamuihin aikaisiin
väsyin juhliin ainaisiin takasin haikailin
mut ykkösluokan lippuu en kyenny downgreidaa
enkä oiskaan halunnu tosissaan edes feidaa
sä tuut jatkaan maailman tappiin, multa vaan loppu happi
joku mua kovempi tyyppi ois voinu tottuaki
miten menee ne tuli kyseleen multa
juhlat oli juhlistu, annoin kyynelten tulla [– –] (”Enkelit”, 2017.)

Sanoitus rakentaa myös tärkeää kannanottoa kulttuurisiin mielenterveyden diskursseihin: koko uran rap-dominoinnin ja saavutetun menestyksen jälkeen ”multa vaan loppu happi, joku mua kovempi tyyppi ois voinu tottuaki”. Se kiteyttää koko tuotantoa läpäisevän paradoksin, jossa vahvuutta ei olekaan haavoittumattomuus vaan haavoittuvuuden kohtaaminen: ”juhlat oli juhlistu, annoin kyynelten tulla”. Kaikki edeltävät

sanoitukset myös reflektivat metarunollisesti taiteilijuutta, tunteita ja mielialoja. Sanoituksissa näyttäytyy hallitsemattoman luovuuden ja hallitun tavoitteellisuuden paradoksi (tai synteesi), jota haastatteluaineistoni korostaa. Tiihonen (2021) mainitsee tehneensä alalle poikkeuksellisesti lähes ainoastaan kappaleita, jotka on julkaistu: ”Se voi ehkä, emmä tiedä, tarkoittaa sellasta tarvetta, että mä oon tiennyt mitä mä haluan sinne laittaa.” Sanoittamisen yhteyttä hyvin- tai pahoinvointiin Tiihonen (2021) pohtii kokonaisvaltaisemmin:

Totta kai tunteet vaikuttaa kirjottamiseen, se on keino purkaa niitä tunteita. Kaikki biisihän syntyy jostain tarpeesta... ja oonhan mä aina kirjottanu diipimpiä juttuja, kun mitä mä oon vaikka kavereille puhunu. Ja se on hullua, että sä et voi kaverille puhuu jostain, ni sit sä tossa annat sen kaikille. Mutta ei niistä mikään oo tuonu mulle sellasta instant-helputusta, että nyt mä voin paremmin, kun mä julkasin ton biisiin. Mut ne kaikki on niinku... kun se on ollu elämäntapa. Ne biisit on se mun hyvin- tai pahoinvointi, kun ne on se mun elämä. (Tiihonen 2021.)

Artikkelini analyysi havainnollistaa Cheekin poetiikalle keskeisen piirteen, jossa tulkinta on yksittäisten säkeiden sijaan perusteltua ulottaa tuotannon kokonaisuuteen, lajin konventioihin ja konteksteihin. Se tuo esiin räpin resilienssiä rakentavaa kaksoisroolia, jossa taide voi tarjota samaan aikaan itseymmärrystä tekijälle ja samaistumispintaa yleisölle (ks. Hara 2012). Bradley (2017, 90, 98–99, 174) korostaa, että usein rap-sanoituksen tavoitteena on haastaa yleisö muodostamaan merkityksiä: ”saada luovuttamaan mielikuvituksensa sanoitusten ehdoille ja kalibroimaan tunnepohjaista havaintokykyään”. Useiden kappaleidensa klubiräpille ominaisesta viihdeluonteesta huolimatta Tiihonen (2021; 2022) kuvailee koonneensa kappaleisiinsa useampia kerroksia, joiden on tiedostanut auenneen vain osalle yleisöstä. Tiihosen (2021) arvion mukaan tuotannon suosion taustalla vaikuttaa asetelma, jossa sen voi ottaa vastaan viihteenä tai halutessaan sen takaa avautuvalla toisella tasolla, jota hän pohtii merkityksellisesti:

Vaikka mä olen aina ymmärtänyt sen, että musiikilla, melodioilla ja kertosäkeillä on iso merkitys, niin näissä fan-favourite-biiseissä se syy on aina jossain versessä... et se juu on siellä tekstisisällössä. Usein jos vaan kuuntelee biisin mutta ei kuule sitä, se koko juttu voi mennä ihan ohi. Niinku missä tahansa muussakin asiassa, jos tutkii vaan sitä pintaa niin ei näe sinne sisälle. (Tiihonen 2021.)

Lopuksi

Artikkelissani olen tutkinut Cheekin rap-runoudelle ominaisia ilmaisukeinoja ja niillä rakentuvia merkityksiä historiallisena poetiikkana eli myös ajan, lajin ja tekijän konteksteja painottaen. Cheekin poetiikassa korostuu globaalien rap-konventioiden noudattaminen mutta myös aktiivinen ote niiden muokkaamiseen suomalaisessa kontekstissa. Dialogiseen teemahaastatteluaineistooni kontekstoiva tulkintani osoittaa, että Cheekin poetiikalle on ominaista etenkin pyrkimys erottuvan jäljen jättämiseen ja ristiriitoja käsittelevään toimijuuteen. Cheekin sanoitusten runsaat multiriimit korostavat lajin alkuvoimaiseen, kilpailulliseen ja evolutiiviseen luonteeseen tarttumista. Luonnollistuneille metaforille rakentuva merkitystaso puolestaan reflektoi edelliseen liittyvää ristivetoa ja sille kasvavia ääripäiden tunteita. Ilmaisukeinoina sekä multiriimit että metaforat rakentuvat dualistiselle parillisten rakenteiden poetiikalle, joka ulottuu Cheekin tuotannossa vahvasti myös sanoitusten tematiikkaan.

Sisällöllisesti Cheekin poetiikkaa kuvaa dualistinen eetos huipuista kuiluihin. Rap-alfaa ympäröivä valo osuu ajoittain myös pimeimpiin kohtiin ja pohtii ihmisen paradoksaalisuutta provosoivalla tavalla: se nostaa esiin yhtä lailla kaunista ja rumaa, iloista ja surullista, herkkää ja kovaa, kohtalonsa ohjaamaa ja kohtaloaan ohjaavaa ihmisyyttä. Monikerroksinen poetiikka avaa sanoituksiin usein pintatasoa peilaavan vastamerkityksen: rap-dominanssin, huumorin ja hyperbolan takana seuraa alati jopa melankolinen itsereflektio. Cheekin poetiikan omaleimainen kokonaisuus tuntuu tavoittavan jotain sellaisesta alkuvoimasta, jota ihminen usein ambivalentisti kaipaa ja samaan aikaan kaipuussaan tor-

juu. Cheekin tuotannon kokonaiskompositio havainnollistaa poetiikan historiallista luonnetta, jossa taiteen muoto ja sisältö kytkeytyvät vahvasti niitä kehystäviin yksilöllisiin ja yhteisöllisiin konteksteihin.

Cheekin rap-runouden ilmaisukeinojen voi pohtia yhdistyvän resilienssiä rakentavaan haasteasenteeseen ja itsereflektioon, kognitiiviseen merkitysten määrittämiseen uudelleen ja elämän dualismien tai paradoksien käsittelemiseen tavoilla, jotka voivat toimia voimauttavina niin tekijöille kuin yleisöille. Cheekin poetiikan rakentamat merkitykset voivat vaikuttaa tärkeällä tavalla myös mielenterveyden kulttuurisiin diskursseihin. Artikkelissani hahmotteleman resilienssin poetiikka rakentaa näkemystä, jossa terveys ja sairaus tai hyvin- ja pahoinvointi eivät asetu tarkkarajaisesti vastakkaisiin kategorioihin. Cheekin sanoitukset kertovat yhtä lailla haasteista kuin niistä ja niiden kanssa selviytymisestäkin: ne ovat samaan aikaan uutta luovaa iloa ja pelotonta surun kohtaamista. Paradoksaalisten tunnetilojen käsitteleminen luonnollistuu sanoituksissa, mikä voi rikkoa tabuja ja purkaa stigmoja tärkeällä tavalla.

Sanoitukset edustavat suorasukaisen arkikielen taidetta, mutta sellaisenakin ne rakentuvat monikerroksiselle poetiikalle ja pohtivat klassisen suuria elämän rajallisuuden ja merkityksellisyyden teemoja, jotka ovat enemmän ihmisiä yhdistäviä kuin erottavia. Rap-taiteen ja sen konventioita seuraavan ja varioivan Cheekin tuotannon eetos on monin tavoin affektiivinen ja performatiivinen, mikä voi perustella sen laajaa suosiota sekä edistää taideterapeuttista sovellettavuutta. Cheekin poetiikka edustaa useita globaalisti räpille ominaisia elementtejä, joissa on paljon toistaiseksi kartoittamatonta kehon, mielen ja kielen moniulotteiseen kokonaisuuteen resonoivaa ja kulttuurihyvintointia luovaa potentiaalia.

Albumit

Cheek 2004. *Avaimet mun kulmille*. Cd. Sony Music.

Cheek 2005. *Käännän sivuu*. Cd. Sony Music.

Cheek 2007. *Kasvukipuja*. Cd. Rähinä Records.

Cheek 2008. *Kuka sä oot?* Cd. Rähinä Records.

Cheek 2009. *Jare Henrik Tiihonen*. Cd. Rähinä Records.

Cheek 2010. *Jare Henrik Tiihonen 2*. Cd. Rähinä Records.

- Cheek 2012. *Sokka irti*. Cd. Liiga Music & Warner Music.
Cheek 2013. *Kuka muu muka*. Cd. Liiga Music & Warner Music.
Cheek 2015. *Alpha Omega*. Cd. Liiga Music & Warner Music.
Cheek 2018. *Timantit on ikuisia*. Kokoelma-cd. Liiga Music & Warner Music.
Herrasmiesliiga 2006. *Herrasmiesliiga*. Cd. Löyly Viihde.
Lukas Leon 2018. *Simba*. Spotify-albumi. Liiga Music.

Arkistoaineistot

- Tiihonen, Jare 2021. Haastatteluaineisto, Anna Pakarinen. Helsinki. 14.10.2021.
Tiihonen, Jare 2022. Haastatteluaineisto, Anna Pakarinen. Helsinki. 7.3.2022.
Tiihonen, Jare 2023. Yksityisviestikeskustelu, Anna Pakarinen. 29.8.2023.

Tutkimuskirjallisuus

- Aaltonen, Mikko 2017/2016. *JHT. Musta lammas*. Helsinki: Otava.
Bradley, Adam 2017/2009. *Book of Rhymes. The Poetics of Hip Hop*. New York: Basic Civitas.
Brinkmann, Svend 2016. *Diagnostic Cultures. A Cultural Approach to the Pathologization of Modern Life*. New York: Routledge.
Carter, Shawn Corey I. Jay-Z 2010. *Decoded*. New York: One World.
Chang, Jeff 2008/2005. *Can't Stop Won't Stop. Hiphopsukupolven historia*. Suom. Laura Haavisto. Helsinki: Like.
Donoghue, Denis 2014. *Metaphor*. Cambridge: Harvard University.
Gustafsberg, Harri 2021. *Do people get shot because some cops panic? Enhancement of individual resilience through a police resilience and efficiency training program*. Väitöskirja. Helsinki: Otava.
Hadley, Susan & George Yancy (toim.) 2012. *Therapeutic Uses of Rap and Hip Hop*. Lontoo: Routledge.
Hara, Andrea 2012. RAP (Requisite, Ally, Protector) and the Desperate Contemporary Adolescent. Teoksessa Hadley, Susan & George Yancy (toim.) 2012, *Therapeutic Uses of Rap and Hip Hop*. Lontoo: Routledge, 3–25.
Helle, Anna & Anna Hollsten (toim.) 2016. *Tunteita ja tunteuksia suomalaisessa kirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
Isomaa, Saija 2021. Historiallinen poetiikka tutkimussuuntauksena. *Avain* 3 (2021): 24–41. <https://doi.org/10.30665/av.100038>
Jääntti, Saara, Kirsi Heimonen, Sari Kuuva & Annastiina Mäkilä (toim.) 2019. *Hulluus ja kulttuurinen mielenterveystutkimus*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7706-1>
Jääntti, Saara, Kirsi Heimonen, Sari Kuuva & Annastiina Mäkilä 2019. Hulluus kulttuurisena kysymyksenä. Teoksessa Saara Jääntti, Kirsi Heimonen, Sari Kuuva & Annastiina Mäkilä (toim.), *Hulluus ja kulttuurinen mielenterveystutkimus*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 9–45. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7706-1>

- Kainulainen, Siru, Liisa Steinby & Susanna Välimäki (toim.) 2018. *Kirjallisuuden ja musiikin leikkauspintoja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Klangi 2023. Miehestä vuoheksi (vieraana Jare Tiihonen). #11 *Taakka*. 10.1.2023. YouTube-video. https://www.youtube.com/watch?v=k-lt7Sdi_io&list=PLw4EUV-lWeDNhJu8fiofbuR-veoHSG5EW8&index=7 (Tarkistettu 8.1.2024.)
- Lahti, Emilia 2022. *Sisu as guts, grace and gentleness: A way of life, growth, and being in times of adversity*. Väitöskirja. Helsinki: Aalto University.
- Leino, Eino 1902. *Kangastuksia*. Helsinki: Otava.
- Lightstone, Aaron 2012. Yo, Can Ya Flow! Research Findings on Hip Hop Aesthetics and Rap Therapy in an Urban Youth Shelter. Teoksessa Hadley, Susan & George Yancy (toim.) 2012, *Therapeutic Uses of Rap and Hip Hop*. Lontoo: Routledge, 211–251.
- Miettinen, Karri I. Paleface 2011. *Rappioidetta. Suomiräpin tekijät*. Helsinki: Like.
- Miettinen, Karri I. Paleface & Esa Salminen 2019. *Kolmetoista kertaa kovempi. Rappärin käsikirja*. Helsinki: Like.
- Oja, Outi 2004. 5210 sanaa metalyriikan tutkimuksesta. *Avain* 1 (2004): 7–24.
- Pakarinen, Anna 2023. ”Mä kaipaen takas sun luo, sinne missä mun hyvä on”: Taiteenlajiin kohdistuva rakkaus rap-artisti Cheekin musiikkivideoissa. *Lähikuva – Audiovisuaalisen Kulttuurin Tieteellinen Julkaisu* 2 (2023), 26–42. <https://doi.org/10.23994/lk.136793>
- Pakarinen, Anna 2024. ”Mul riitti kerrottavaa, kokemuksista melodraamaa”: Kertomus, koherenssi ja kulttuurihyvinvointi rap-artisti Cheekin uranpäättöstrilogiassa. *Nuorisotutkimus* 1 (2024), 23–39. <https://doi.org/10.57049/nuorisotutkimus.9145124>
- Poijula, Soili 2020/2018. *Resilienssi. Muutosten kohtaamisen taito*. Helsinki: Kirjapaja.
- Rantakallio, Inka 2018. Sana ylös. Riittäminen suomenkielisessä räp-lyriikassa. Teoksessa Kainulainen, Siru, Liisa Steinby & Susanna Välimäki (toim.) 2018, *Kirjallisuuden ja musiikin leikkauspintoja*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 361–386.
- Rantakallio, Inka 2019. *New Spirituality, Atheism and Authenticity in Finnish Underground Rap*. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.
- Stockwell, Peter 2020/2002. *Cognitive Poetics. An Introduction*. Lontoo: Routledge.
- Sule, Akeem & Becky Inkster 2015. Kendrick Lamar, street poet of mental health. *Lancet Psychiatry* 2 (2015): 496–497.
- Sule, Akeem & Becky Inkster 2020. Hip Hop’s survival anthems: Incarceration narratives and identifying resilience factors in Maino’s lyrics. *Forensic Science International: Mind and Law* 1, artikkeli 100008.
- Sykäri, Venla, Inka Rantakallio, Elina Westinen & Dragana Cvetanovic (toim.) 2019. *Hiphop Suomessa: puheenvuoroja tutkijoilta ja tekijöiltä*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Westinen, Elina 2014. *The Discursive Construction of Authenticity. Resources, Scales and Polycentricity in Finnish Hip Hop Culture*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.